

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi työntekijän eläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä toukokuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi työntekijän eläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 68/2009 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen laiksi työntekijän eläkelain 82 §:n muuttamisesta (LA 31/2008 vp — Esko-Juhani Tennilä /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 13 päivänä maaliskuuta 2008.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut asiasta lausun-

non (TyVL 8/2009 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Heli Backman, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- lakimies Carita Wuorenjuuri, Eläketurvakeskus
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- apulaisjohtaja Kaija Kallinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- työmarkkina-asiain päällikkö Merja Hirvonen, Suomen Yrittäjät
- lakimies Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työntekijän eläkelakia, työntekijän eläkelain voimaansäilyttämislakia, merimieseläkelakia, yrittäjän eläkelakia, yrittäjän eläkelain voimaansäilyttämislakia, maatalousyrittäjän eläkelakia ja maatalousyrittäjän eläkelain voimaansäilyttämislakia.

Esityksen tarkoituksena on parantaa nuorena työkyvyttömyiksi tulevien työkyvyttömyyseläkkeen tasoa sekä estää eläkkeen pieneminen

työkyvyttömyyseläkkeen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi.

Työkyvyttömyyseläkkeen tasoa parannettaisiin korottamalla sairastumisesta eläkeiän täyttämiseen jäljellä olevalta ajalta eli tulevalta ajalta laskettavan eläkkeen karttumisprosenttia ikävuosien 50 ja 63 välillä ja korottamalla työkyvyttömyyseläkkeisiin tehtävän kertakorotuksen määrää. Lisäksi otettaisiin huomioon tulevan ajan ansiotasoa korottavasti tutkintoon johtava

opiskelu ja alle kolmivuotiaan lapsen hoitaminen kotihoidon tuella.

Elinaikakertoimen soveltaminen muuttuisi työkyvyttömyyseläkkeissä siten, että ennen vuotta 2010 alkaneisiin työkyvyttömyyseläkkeisiin kerrointa ei sovellettaisi lainkaan ja vuodesta 2010 alkaen elinaikakerrointa sovellettaisiin lievennettynä työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa.

Lisäksi ehdotetaan, että osa-aikaeläkkeen alaraja korotettaisiin 60 vuoteen ja eläkkeen karttumisen osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta poistettaisiin. Osa-aikaeläkkeen muutokset koskisivat vuonna 1953 tai sen jälkeen syntyneitä. Työeläkkeen ansaintaa vuorotteluvapaan

ajalta ehdotetaan muutettavaksi siten, että 55 prosenttia vuorottelukorvauksen perusteena olevasta ansiosta kartuttaisi eläkettä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Osa-aikaeläkettä koskevat muutokset on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 31/2008 vp ehdotetaan, että työntekijän eläkelaisissa määriteltyä elinaikakerrointa ei sovelleta silloin, kun työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Elinaikakerroin

Vuoden 2005 alusta voimaan tulleeseen eläkeuudistukseen sisällytettiin eläkkeen määrään vaikuttavana uutena tekijänä elinaikakerroin, jonka tarkoituksena on säädellä eläkemenoa ja alkavien eläkkeiden tasoa sen mukaan, miten yleinen elinajan odote kasvaa. Kun alkavat vanhuuseläkkeet muunnetaan elinaikakerroimella vuodesta 2010 lähtien, ensimmäinen ikäluokka, jonka vanhuuseläkkeeseen elinaikakerroin vaikuttaa, ovat vuonna 1948 syntyneet. Työkyvyttömyyseläkkeeseen elinaikakerroin voimassa olevan lain mukaan tulisi sovellettavaksi sen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi. Kun elinaikakerroin hyväksyttiin, sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta piti mietinnössään tarpeellisena, että elinaikakerroimen soveltamista vielä tarkastellaan ennen sen käyttöönottoa (StVM 9/2002 vp).

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että hallitus esittää nyt elinaikakerrointa koskevia säännöksiä tarkistettaviksi työkyvyttömyyseläkkeiden osalta. Työkyvyttömyyseläkkeen kohdalla elinaikakerroin pienentäisi eläkkeensaajan vakiintuneita tuloja 63-vuotiaana, kun eläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi.

Esityksen mukaan elinaikakerrointa sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeeseen heti sen alkaessa. Elinaikakerroimen vaikutus kuitenkin lievenee, kun kerrointa sovelletaan vain eläkkeen karttuneeseen osaan ja käytettävä kerroin on syntymävuoden sijasta eläkkeen alkamisvuoden kerroin. Tämä merkitsee, että mitä nuorempana työkyvyttömyyseläke alkaa, sitä vähemmän kertoimella on vaikutusta eläkkeen määrään. Vastaavasti lähellä eläkeikää alkavaan työkyvyttömyyseläkkeeseen sovellettava elinaikakerroin on lähellä sitä kerrointa, jota sovelletaan eläkeikään asti työskennelleiden vanhuuseläkkeeseen. Jo alkaneisiin tai tämän vuoden aikana alkaviin työkyvyttömyyseläkkeisiin elinaikakerroin ei tule sovellettavaksi lainkaan. Voimassa olevan lain mukaan elinaikakerrointa tulnaisiin soveltamaan vuodesta 2006 alkaen myönnettyihin työkyvyttömyyseläkkeisiin. Näin ehdotetut muutokset turvaavat nykyisen eläkkeen jatkumisen samansuuruisena myös sen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi.

Samalla alkavan työkyvyttömyyseläkkeen tasoa parannetaan muuttamalla eläkkeeseen sisältyvän tulevan ajan eli työkyvyttömyyden ja vanhuuseläkeiän välisen ajan karttumisprosenttia 1,3 prosentista 1,5 prosenttiin ikävuosien 50 ja 63 välillä. Myös tutkintoon johtava opiskelu ja

alle kolmivuotiaan lapsen hoitaminen kotihoiton tuella korottavat tulevan ajan ansiokertymää. Lisäksi nuorena työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien eläkkeen tasoa parantaa ehdotus, jonka mukaan viiden vuoden välein tehtävä kertakorotus on alle 31-vuotiaalle 25 prosenttia eläkkeen määrästä. Aiemmin korotus oli 21 prosenttia alle 26-vuotiaalle.

Ehdotetut muutokset kaiken kaikkiaan parantavat ensi vuoden alusta lähtien alkavien työkyvyttömyyseläkkeiden tasoa, turvaavat nykyisten työkyvyttömyyseläkkeiden tason säilymisen ja parantavat erityisesti nuorina työkyvyttömiksi jäävien taloudellista asemaa.

Työkyvyttömyyseläkkeen elinaikakertoimen muuttamisen vuoksi myös perhe-eläkkeen säännöksiä on muutettava. Esityksellä selkeytetään elinaikakertoimen soveltamista perhe-eläkkeeseen tavalla, joka parantaa erityisesti ikääntyneiden leskien alkavan eläkkeen tasoa. Lisäksi leskeneläkettä vähentäväksi euromääräksi ehdotetaan yhtä rajaa, 596:ta euroa vuoden 2009 indeksitasossa. Tätä rajaa pienempi lesken oma työeläke ei vähennä leskeneläkettä lainkaan. Esitys parantaa erityisesti pienituloisten leskien asemaa.

Osa-aikaeläke

Hallituksen esityksen mukaan osa-aikaeläkkeen alaikäraja ehdotetaan nostettavaksi 58 vuodesta 60 vuoteen yhtenä keinona eläkemenojen hallitsemiseksi. Lisäksi eläkkeen karttumisen osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta ehdotetaan poistettavaksi. Osa-aikaeläkkeen muutokset koskisivat vuonna 1953 ja sen jälkeen syntyneitä ja tulisivat voimaan vuoden 2011 alusta.

Valiokunta toteaa, että ehdotetut muutokset ovat sinänsä heikennyksiä nykyisiin osa-aikaeläkkeen ehtoihin, mutta niitä voidaan perustella työllisyysasteen nostamiseen ja työurien pidentämiseen liittyvillä tavoitteilla. Molempien tavoitteiden edistäminen on tärkeää hyvinvointipalvelujen ja sosiaaliturvan rahoituksen kannalta.

Osa-aikaeläke on kiistatta merkinnyt joillekin työntekijöille mahdollisuutta olla pidempään työelämässä, kun työnteon määrää on voi-

nut osa-aikaeläkkeen turvin vähentää. Osa-aikaeläkkeelle hakeutuvat kuitenkin usein myös työntekijät, joiden työkyvyttömyys- tai työttömyysriski on alhainen. Tehdyn selvityksen mukaan vähintään puolet osa-aikaeläkkeelle jääneistä olisi osa-aikaeläkemahdollisuuden puuttuessa jatkanut työelämässä kokoaikaisessa työssä ja vain osa jäänyt kokonaan pois työelämästä. Näin esitys pidentää työuria, vaikka työkyvyttömyyseläkkeiden määrä jonkin verran mainituissa ikäluokissa lisääntyisikin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että esitys saattaa eläkemenon säästön rinnalla merkitä yhteiskunnalle lisääntyviä menoja, jotka aiheutuvat esimerkiksi omaishoidosta sekä kasvavista sairauspoissaoloista ja työkyvyttömyyseläkehakemuksista ja -valituksista. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että osa-aikaeläkkeen ikärajan noston vaikutuksia työkyvyttömyyseläkehakemusten määrään tulee seurata. Samalla tulee lisätä panostuksia työolojen, työterveyshuollon ja kuntoutuksen kehittämiseen, jotta työkyvyttömyyttä voidaan ennaltaehkäistä, sekä työhyvinvoinnin yleiseen parantamiseen, jotta työssä pysyminen houkuttaisi myös ikääntyviä työntekijöitä.

Vuorotteluvapaa

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan tarkastellut työelämään tarvittavia joustoja erityisesti ikääntyneiden työntekijöiden tarpeiden kannalta. Joustavien työaikojen sekä työ- ja omaishoitotehtävien yhdistämisen mahdollistavat järjestelyt ovat erityisen tärkeitä pyrittäessä työurien pidentämiseen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lausunnossa esiin otettuja näkökohtia tärkeinä ja toteaa, että osa-aikaeläkkeelle pääsyn tiukentuessa on erityisen myönteistä, että hallitus aikoo esittää vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistamista vuoden 2010 alusta. Vuorotteluvapaa antaa yhä vaativammassa työelämässä mahdollisuuksia työssä jaksamisen tukemiseen, osaamisen kehittämiseen samoin kuin työ- ja hoitovastuiden yhteensovittamiseen.

Esityksen mukaan ensi vuoden alusta lähtien muutettaisiin vuorotteluvapaan ajalta karttuvan

eläkkeen määrää. Vapaan aikana eläkettä kartuttaisi 55 prosenttia vuorotteluvapaakorvauksen perusteena olevasta palkasta nykyisen 75 prosentin sijasta. Koska vuorotteluvapaa merkitsee vain lyhyttä, enimmillään vuoden mittaista katkosta työuraan, on karttumasäännöksen muutoksella vain vähäinen vaikutus eläkkeen määrään. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on arvioinut, ettei karttumasäännöksellä myöskään ole mainittavaa vaikutusta vuorotteluvapaan käyttöön.

Lakialoite

Valiokunta on hyväksynyt työntekijäin eläkelain 82 §:n hallituksen esittämässä muodossa.

Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoite on hylättävä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja

että lakialoite LA 31/2008 vp hylätään.

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Marjaana Koskinen /sd
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Jukka Mäkelä /kok
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Tuomo Puumala /kesk
	Risto Autio /kesk	Päivi Räsänen /kd
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Paula Sihto /kesk
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Arja Karhuvaara /kok	Lenita Toivakka /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Vastustamme hallituksen esitystä siltä osin kuin se tarkoittaisi osa-aikaeläkkeen ehtojen heikentämistä nostamalla eläkkeen alaikäraja 60 vuoteen ja poistamalla eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeellä olevien ansionalenemasta.

Kuten jo eläkeiän korottamisesta alkukeväällä käydyssä keskustelussa nähtiin, on lähestymistapamme työurien pidentämiseen toisenlainen kuin hallituksella. Mielestämme osa-aikaeläkejärjestelmä nykyehdoin — mahdollisuus osa-aikaeläkkeeseen 58 vuoden iästä alkaen sekä eläkkeen karttuminen myös osa-aikaeläkkeen ansionaleneman osalta — on erittäin perusteltua säilyttää. Ensinnäkin taloustilanteen nopea ja jyrkkä heikentyminen sekä siitä johtuvat, erityisesti ikääntyviin kohdentuvat irtisanomiset ovat syy siihen, ettei järjestelmää ainakaan juuri nyt ole syytä muuttaa. Kuitenkin pidemmälläkin tähtäimellä pidämme osa-aikaeläkejärjestelmän ikärajoja sopivina, kun tavoitellaan työurien pidentämistä niiden loppupäässä. Osa-aikaisen työn tukeminen sopii hyvin ajatukseen työurien pidentämisestä tukemalla työssäjaksamista. Osa-aikaeläkkeen avulla voidaan pitää ikääntynyt henkilö pidempään työelämässä ja helpottaa työnantajan kustannuspaineita.

Jos halutaan tukea kokoaikatyötä, on siihen olemassa joustavia keinoja, kuten ikäjohtaminen sekä töiden järjestely ikääntyvien elämäntilanteeseen sopivalla tavalla. Emme usko pakoon. Eläketurvakeskuksen mukaan terveydentilalla ja työn raskaudella on merkitystä osa-aikaeläkkeelle hakeutumisessa. Noin joka kymmenes osa-aikaeläkkeellä oleva pitää huonoa terveydentilaa tärkeimpänä syynä eläkkeelle hakeutumiseen ja lähes joka viides ainakin yhtenä syynä. Joka toisella osa-aikaeläkkeellä olevista on kuitenkin oman arvionsa mukaan hyvä tai melko hyvä terveydentila, ja kolmasosalle heistä olisi Eläketurvakeskuksen mukaan käynyt myös kokoaikainen työnteko, kahdelle kolmasosalle taas ei. Tästä syystä emme pidä järkevänä

emmekä myöskään nykyaikaisena ajatteluna sitä, että hallitus yrittää pakkokeinoilla pitää ikääntyneet mukana työelämässä.

Oikein mitoitettu työ ja työn hyvä hallinta edistävät työkykyä. Joustamaton työelämä taas lisää sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyttä. Näiden seikkojen huomioon ottaminen on välttämätöntä, jotta oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo voisivat toteutua työelämässä ja eläkepolitiikassa.

Hallituksen arvioidessa tämän esityksensä taloudellisia vaikutuksia olisikin tullut selvittää myös se, miten osa-aikaeläkkeen ikärajan nostaminen vaikuttaa sairauspäivärahakuluihin ja sairauspoissaoloista aiheutuviin muihin kustannuksiin.

Osa-aikaeläkkeen ehtojen huonontaminen ei ole inhimillisesti eikä taloudellisestikaan järkevää huomioiden tutkimustulokset, joiden mukaan osa-aikaeläkkeellä oleva käyttää hänelle jäävän ylimääräisen vapaa-ajan usein muiden auttamiseen. Noin 40 prosentilla osa-aikaeläkkeellä olevista on sellaisia perheen tai omaisten hoitoon liittyviä tehtäviä, joita ei voida pitää tavanomaisina kotitöinä. Osa-aikaeläkkeellä olevista 19 prosentilla oli muita autettavia kuin sukulaisia — he auttoivat naapureita tai ystäviä tai tekivät vapaaehtoistyötä. Osa-aikaeläkkeen merkitystä esimerkiksi julkisia hoivapalveluja ja niistä yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia vähentävänä tekijänä ei siten pidä väheksyä.

Pidämme siis nykyistä osa-aikaeläkejärjestelmää järkevämpänä ja taloudellisempänä vaihtoehtona esimerkiksi sille, että ikääntyneet talouden rakennemuutoksen seurauksena saattavat muita useammin joutua kohtaamaan työttömyyden tai siirtyvät työkyvyttömyyseläkkeelle eli kokonaan ulos työelämästä. Pahimmillaan ihmiset jäävät pitkäksi aikaa jonnekin näiden kahden huonon vaihtoehdon välimaastoon.

On myös muistettava, että ikääntyneistä työntekijöistä moni on jo suunnitellut "työssäjaksamiskeinokseen" osa-aikaeläkkeen. Hyvinvointi-

valtiossa ihmisellä tulee olla mahdollisuus turvallisin mielin suunnitella eläköitymistään ilman, että eläkesäädöksiä yhtäkkiä ja yllättäen muutetaan ilman selkeitä siirtymäaikoja.

Osa-aikaeläkejärjestelyillä voidaan tukea myös yhteiskunnan tavoitteita työhyvinvoinnin parantamisesta sekä pidemmistä työurista. Nykyään omaishoitaja saattaa joutua tilanteeseen, jossa häneltä evätään osa-aikaeläkkeen saaminen aiemman omaishoitajakson takia. Kunnan hyväksymä omaishoitosopimus ei saisi heikentää omaishoitajan osa-aikaeläkkeen saamista. Esitämme asiasta lausumaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 2., 5. ja 7. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina,

että 1., 3., 4. ja 6. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Vastalauseen muutosehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

työntekijän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä toukokuuta 2006 annetun työntekijän eläkelain (395/2006) 90 §:n 2 ja 4 momentti,

muutetaan 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 12 §:n 3 momentin suomenkielinen sanamuoto, (*poist.*) 66 §:n 2 momentti, 68 §:n 2 momentti, (*poist.*) 74 §:n 3 momentin 2 kohta, 76 §:n 1 ja 6 momentti, 81 §:n 2 momentti, 82 §, 84 §:n 1 ja 3 momentti, 90 §:n 1 momentti ja 175 §,

sellaisina kuin niistä ovat 76 §:n 1 momentti laissa 1164/2007 ja 175 § osaksi laissa 1292/2006, sekä

lisätään 76 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1164/2007, uusi 6 momentti, jolloin muutettu 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, seuraavasti:

2 ja 12 §
(Kuten StVM)

16 §
(*Poist.*)

63 §
(*Poist.*)

66 ja 68 §
(Kuten StVM)

69 §
(*Poist.*)

74 §
(Kuten StVM)

76 §

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot (tulevan ajan ansio) määrätään niiden työ-

eläkelakien mukaisten työansioiden ja 74 §:ssä tarkoitettujen palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, jotka työntekijällä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana (*tarkasteluaika*). Tulevan ajan ansioihin luetaan myös tarkasteluaikana maksetun työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansio ja *osa-aikaeläkkeen ansionalenema*. Tulevan ajan ansio on kuukautta kohden näiden tarkasteluaikana saatujen työansioiden, palkattoman ajan etuuksien perusteena olevien tulojen, työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansion tulojen, *osa-aikaeläkkeen ansionaleneman* ja 4—6

momentissa tarkoitettujen tulojen summa jaettuna kuudellakymmenellä.

— — — — —
(6 ja 7 mom. kuten StVM)

81, 82, 84, 90 ja 175 §
(Kuten StVM)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2010. (*Poist.*)

(2 mom. kuten StVM)

(3 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten StVM:n 3 mom.)

3.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun merimieseläkelain (1290/2006) 95 §:n 2 ja 4 momentti,

muutetaan 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 11 §:n 3 momentin suomenkielinen sanamuoto, (*poist.*) 67 §:n 2 momentti, 69 §:n 2 momentti, (*poist.*) 73 §:n 2 momentti, 75 §:n 2 momentti, (*poist.*) 80 §:n 3 momentin 2 kohta, 82 §:n 1 ja 6 momentti, 87 §:n 2 momentti, 88 §, 89 §:n 1 ja 3 momentti, 95 §:n 1 momentti ja 156 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 82 §:n 1 momentti laissa 1168/2007 sekä

lisätään 82 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1168/2007, uusi 6 momentti, jolloin muutettu 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, seuraavasti:

2 ja 11 §
(Kuten StVM)

16 §
(*Poist.*)

64 §
(*Poist.*)

67 ja 69 §
(Kuten StVM)

70 §
(*Poist.*)

73 ja 75 §
(Kuten StVM)

76 §
(*Poist.*)

80 §
(Kuten StVM)

82 §

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot (*tulevan ajan ansio*) määrätään niiden työeläkelakien mukaisten työansioden ja 80 §:ssä tarkoitettujen palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, jotka työntekijällä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana (*tarkasteluaika*). Tulevan ajan ansioihin luetaan myös tarkasteluaikana maksetun työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansio ja *osa-aikaeläkkeen ansionalenema*. Tulevan ajan ansio on kuukautta kohden näiden tarkasteluaikana saatujen työansioden, palkattoman

ajan etuuksien perusteena olevien tulojen, työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansion tulojen, *osa-aikaeläkkeen ansionaleneman* ja 4—6 momentissa tarkoitettujen tulojen summa jaettuina kuudellakymmenellä.

(6 ja 7 mom. kuten StVM)

87—89, 95 ja 156 §
(Kuten StVM)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2010. (*Poist.*)

(2 mom. kuten StVM)

(3 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten StVM:n 3 mom.)

4.

Laki**yrittäjän eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun yrittäjän eläkelain (1272/2006) 83 §:n 2 ja 4 momentti,

muutetaan 2 §:n 1 momentin 10 kohta, (*poist.*) 63 §:n 2 momentti, 65 §:n 2 momentti, (*poist.*) 70 §:n 1 ja 7 momentti, 75 §:n 2 momentti, 76 §, 77 §:n 1 ja 3 momentti sekä 83 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 70 §:n 1 momentti laissa 1166/2007, sekä

lisätään 70 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1166/2007, uusi 7 momentti, jolloin muutettu 7 momentti siirtyy 8 momentiksi, seuraavasti:

2 §
(Kuten StVM)

13 §
(*Poist.*)

60 §
(*Poist.*)

63 ja 65 §
(Kuten StVM)

66 §
(*Poist.*)

70 §

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot (*tulevan ajan ansio*) määrätään niiden työansioden sekä palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, jotka yrittäjällä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenteri-

vuoden aikana (*tarkastelu-aika*). Tulevan ajan ansioihin luetaan myös tarkastelu-aikana maksetun työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansio ja *osa-aikaeläkkeen ansionalenema*. Tulevan ajan ansio on kuukautta kohden näiden tarkastelu-aikana saatujen työansioiden, palkattoman ajan etuuksien perusteena olevien tulojen, työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansion tulojen, *osa-aikaeläkkeen ansionaleneman* ja 5—7 momentissa tarkoitettujen tulojen summa jaettuina kuudellakymmenellä.

(7 ja 8 mom. kuten StVM)

75—77 ja 83 §
(Kuten StVM)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2010. (*Poist.*)

(2 mom. kuten StVM)

(3 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten StVM:n 3 mom.)

6.

Laki

maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 2 §:n 1 momentin 9 kohta, (*poist.*) 70 §:n 3 momentti, 71 §:n 2 momentti, (*poist.*) 78 § sekä 79 §:n 1 ja 3 momentti seuraavasti:

2 §
(Kuten StVM)

72 §
(*Poist.*)

36 §
(*Poist.*)

78 ja 79 §
(Kuten StVM)

67 §
(*Poist.*)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2010. (*Poist.*)

(2 mom. kuten StVM)

(3 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten StVM:n 3 mom.)

70 ja 71 §
(Kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää osa-aikaeläkkeen saantiehtojen

muuttamista siten, että vaadittuun työssäoloaikaan laskettaisiin myös omaishoitosopimuksella tehty työ.

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2009

Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Satu Taiveaho /sd

Maria Guzenina-Richardson /sd
Erkki Virtanen /vas

VASTALAUSE 2

Perustelut

Hallituksen esitys tuo monia tärkeitä ja kannattavia muutoksia eläkelainsäädäntöön. Vastalauseessa torjutaan kuitenkin hallituksen esitys siltä osin kuin se tarkoittaisi osa-aikaeläkkeen ehtojen heikentämistä nostamalla eläkkeen alaikäraja 60 vuoteen ja poistamalla eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeellä olevien ansionalenemasta. Lisäksi vastalauseessa edellytetään, että hallitus ryhtyy valmistelemaan esitystä, jonka avulla korjataan eläkelakien epäkohdat, jotka koskevat liikenne- ja tapaturmavakuutukseen liittyvien etuuksien vähentämistä työeläkkeistä.

Osa-aikaeläkkeen alaikäraja ja eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeellä olevien ansionalenemasta

Vuonna 2008 Suomessa oli noin 29 000 osa-aikaeläkkeellä olevaa. Osa-aikaeläkkeen mahdollisuus omalta osaltaan lisää työssäjaksamista ja lykkää tarvetta hakeutua työkyvyttömyyseläkkeelle. Merkittävä osa, noin 40 prosenttia, osa-aikaeläkkeellä olevista on omaishoitajia. Puolet osa-aikaeläkkeelle siirtyneistä ilmoittaa työn henkisen tai fyysisen raskauden yhdeksi eläkkeelle siirtymisen syyksi. Myös lisäajan saaminen perheelle tai harrastuksille on monille tärkeää. Useat hoitavat päivittäin tai viikoittain perheenjäseniään tai omaisiaan, kuten puolisoaan, lapsenlapsiaan ja vanhempiaan.

Osa-aikaeläkkeen ehtojen huonontaminen ei ole inhimillisesti eikä taloudellisestikaan järkevää huomioiden tutkimustulokset, joiden mukaan osa-aikaeläkkeellä oleva käyttää hänelle jäävän ylimääräisen vapaa-ajan usein muiden auttamiseen. Noin 40 prosentilla osa-aikaeläkkeellä olevista on sellaisia perheen tai omaisten hoitoon liittyviä tehtäviä, joita ei voida pitää tavanomaisina kotitöinä. Osa-aikaeläkkeellä olevista 19 prosentilla oli muita autettavia kuin sukulaisia — he auttoivat naapureita tai ystäviä tai tekivät vapaaehtoistyötä. Osa-aikaeläkkeen mer-

kitystä esimerkiksi julkisia hoivapalveluja ja niistä yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia vähentävänä tekijänä ei siten pidä väheksyä.

Liikenne- ja tapaturmavakuutukseen liittyvien etuuksien vähentäminen työeläkkeistä

Hallituksen esityksen yhteydessä olisi tullut korjata eläkelakien epäkohdat, jotka koskevat liikenne- ja tapaturmavakuutukseen liittyvien etuuksien yhteensovitusta työeläkkeiden kanssa. Työntekijän eläkelain (395/2006) 92 §:n sekä vastaavasti myös yrittäjän eläkelain (1272/2006) 85 §:n, merimieseläkelain (1290/2006) 97 §:n ja maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 83 §:n 1 momentin 1 kohdan soveltaminen voivat johtaa käytännössä varsin epäoikeudenmukaisiin lopputuloksiin. Säännösten mukaan ko. lain mukaisesta eläkkeestä vähennetään työntekijän tai yrittäjän saama ensisijainen etuus, johon kuuluvat mm. liikenne- ja tapaturmavakuutukseen liittyvät etuudet. Ensisijaisen etuuden vähentämisen jälkeen eläkkeestä jäljelle jäävä osuus voi joissain tapauksissa olla kohtuuttoman pieni.

Eläkkeiden yhteensovitus muuttui jo vuoden 2005 alusta voimaan tulleilla eläkelakien muutoksilla siten, ettei eläkkeitä enää yhteensoviteta toisten eläkkeiden kanssa. Lakimuutosten yhteydessä todettiin, että eläkkeiden yhteensovitus poistuu. Edelleen eläkkeet kuitenkin yhteensovitetaan tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaisten korvausten kanssa. Nämä korvaukset ovat ensisijaisia työeläkkeisiin nähden siten, että ne maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti. Työeläkettä maksetaan näiden korvausten kanssa yleensä samanaikaisesti vain siltä osin kuin työeläkkeen määrä ylittää näiden ensisijaisten etuuksien määrän. Koska yhteensovittamisen sisältö on muuttunut jo vuoden 2005 alusta lukien, lain läpinäkyvyyden ja selkeyden vuoksi vuonna 2006 voimaan tulleissa eläkelaeissa käytetään yhteensovitustermin sijasta ilmaisua "ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä".

Sisällöllisesti merkittävää eroa aiempaan ei kuitenkaan ole. Nykytilanteessa eläkkeitä ei siis enää yhteensovitetta, mutta liikenne- ja tapaturmakorvaukset "yhteensovitetään" eli vähennetään työeläkkeistä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 2., 5. ja 7. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina,

että 1., 3., 4. ja 6. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Vastalauseen muutosehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

työntekijän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 19 päivänä toukokuuta 2006 annetun työntekijän eläkelain (395/2006) 90 §:n 2 ja 4 momentti,
muutetaan 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 12 §:n 3 momentin suomenkielinen sanamuoto, (*poist.*) 66 §:n 2 momentti, 68 §:n 2 momentti, (*poist.*) 74 §:n 3 momentin 2 kohta, 76 §:n 1 ja 6 momentti, 81 §:n 2 momentti, 82 §, 84 §:n 1 ja 3 momentti, 90 §:n 1 momentti ja 175 §, sellaisina kuin niistä ovat 76 §:n 1 momentti laissa 1164/2007 ja 175 § osaksi laissa 1292/2006, sekä
lisätään 76 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1164/2007, uusi 6 momentti, jolloin muutettu 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, seuraavasti:

2 ja 12 §
(Kuten StVM)

16 §
(*Poist.*)

63 §
(*Poist.*)

66 ja 68 §
(Kuten StVM)

69 §
(*Poist.*)

74 §
(Kuten StVM)

76 §

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot (*tulevan ajan ansio*) määrätään niiden työeläkelakien mukaisten työansioden ja 74 §:ssä tarkoitettujen palkattomilta ajoilta saatujen

etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, jotka työntekijällä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana (*tarkasteluaika*). Tulevan ajan ansioihin luetaan myös tarkasteluaikana maksetun työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansio *ja osa-aikaeläkkeen ansionalenema*. Tulevan ajan ansio on kuukautta kohden näiden tarkasteluaikana saatujen työansioiden, palkattoman ajan etuuksien perusteena olevien tulojen, työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansion tulojen, *osa-aikaeläkkeen ansionaleneman* ja 4—6

momentissa tarkoitettujen tulojen summa jaettuna kuudellakymmenellä.

— — — — —
(6 ja 7 mom. kuten StVM)

81, 82, 84, 90 ja 175 §
(Kuten StVM)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2010. (*Poist.*)

(2 mom. kuten StVM)

(3 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten StVM:n 3 mom.)

3.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,

kumotaan 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun merimieseläkelain (1290/2006) 95 §:n 2 ja 4 momentti,

muutetaan 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 11 §:n 3 momentin suomenkielinen sanamuoto, (*poist.*) 67 §:n 2 momentti, 69 §:n 2 momentti, (*poist.*) 73 §:n 2 momentti, 75 §:n 2 momentti, (*poist.*) 80 §:n 3 momentin 2 kohta, 82 §:n 1 ja 6 momentti, 87 §:n 2 momentti, 88 §, 89 §:n 1 ja 3 momentti, 95 §:n 1 momentti ja 156 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 82 §:n 1 momentti laissa 1168/2007 sekä

lisätään 82 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1168/2007, uusi 6 momentti, jolloin muutettu 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, seuraavasti:

2 ja 11 §
(Kuten StVM)

70 §
(*Poist.*)

16 §
(*Poist.*)

73 ja 75 §
(Kuten StVM)

64 §
(*Poist.*)

76 §
(*Poist.*)

67 ja 69 §
(Kuten StVM)

80 §
(Kuten StVM)

82 §

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot (*tulevan ajan ansio*) määrätään niiden työeläkelakien mukaisten työansioden ja 80 §:ssä tarkoitettujen palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, jotka työntekijällä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana (*tarkasteluaika*). Tulevan ajan ansioihin luetaan myös tarkasteluaikana maksetun työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansio ja *osa-aikaeläkkeen ansionalenema*. Tulevan ajan ansio on kuukautta kohden näiden tarkasteluaikana saatujen työansioden, palkattoman

ajan etuuksien perusteena olevien tulojen, työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansion tulojen, *osa-aikaeläkkeen ansionaleneman* ja 4—6 momentissa tarkoitettujen tulojen summa jaettuina kuudellakymmenellä.

(6 ja 7 mom. kuten StVM)

87—89, 95 ja 156 §
(Kuten StVM)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2010. (*Poist.*)

(2 mom. kuten StVM)

(3 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten StVM:n 3 mom.)

4.

Laki**yrittäjän eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun yrittäjän eläkelain (1272/2006) 83 §:n 2 ja 4 momentti,

muutetaan 2 §:n 1 momentin 10 kohta, (*poist.*) 63 §:n 2 momentti, 65 §:n 2 momentti, (*poist.*) 70 §:n 1 ja 7 momentti, 75 §:n 2 momentti, 76 §, 77 §:n 1 ja 3 momentti sekä 83 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 70 §:n 1 momentti laissa 1166/2007, sekä

lisätään 70 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1166/2007, uusi 7 momentti, jolloin muutettu 7 momentti siirtyy 8 momentiksi, seuraavasti:

2 §
(Kuten StVM)

13 §
(*Poist.*)

60 §
(*Poist.*)

63 ja 65 §
(Kuten StVM)

66 §
(*Poist.*)

70 §

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot (*tulevan ajan ansio*) määrätään niiden työansioden sekä palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, jotka yrittäjällä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuotta

den aikana (*tarkasteluaika*). Tulevan ajan ansioihin luetaan myös tarkasteluaikana maksetun työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansio ja *osa-aikaeläkkeen ansionalenema*. Tulevan ajan ansio on kuukautta kohden näiden tarkasteluaikana saatujen työansioiden, palkattoman ajan etuuksien perusteena olevien tulojen, työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansion tulojen, *osa-aikaeläkkeen ansionaleneman* ja 5—7 momentissa tarkoitettujen tulojen summa jaettuna kuudellakymmenellä.

(7 ja 8 mom. kuten kuten StVM)

75—77 ja 83 §
(Kuten StVM)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2010. (*Poist.*)

(2 mom. kuten StVM)

(3 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten StVM:n 3 mom.)

6.

Laki

maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 2 §:n 1 momentin 9 kohta, (*poist.*) 70 §:n 3 momentti, 71 §:n 2 momentti, (*poist.*) 78 § sekä 79 §:n 1 ja 3 momentti seuraavasti:

2 §
(Kuten StVM)

72 §
(*Poist.*)

36 §
(*Poist.*)

78 ja 79 §
(Kuten StVM)

67 §
(*Poist.*)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2010. (*Poist.*)

(2 mom. kuten StVM)

(3 mom. *poist.*)

(4 mom. kuten StVM:n 3 mom.)

70 ja 71 §
(Kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy korjaamaan niitä eläkelakien epä-

kohtia, jotka koskevat liikenne- ja tapaturmavakuutukseen liittyvien etuuksien vähentämistä työeläkkeistä.

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2009

Päivi Räsänen /kd